

4447 SAYILI KANUNUN YIRMİNCİ YILINDA HİZMET AKDİNE TABİ SİGORTALILAR YÖNÜNDEN YAŞLILIK AYLIĞINA HAK KAZANMA KOŞULLARI VE “EYT”

Esra CEYHUN*

ÖZ

Yaşlılık aylığına hak kazanma koşullarında son 20 yıl içinde önemli değişiklikler yapılmış, 4447 sayılı Kanunla önce kademeli olarak 58/60'a, 5510 sayılı Kanunla kademeli olarak 65' çıkarılmıştır. 1999 yılından günümüze kadar kademeli geçiş hükümlerinin uygulandığı 20 yılda sigortalılık süresi ve gün sayısı şartlarını yerine getiren yaş şartını yerine getiremeyen sayıları gittikçe artan önemli bir kesim oluşmuştur. “EYT” de son yıllarda gerek vatandaşlar gerekse siyasi çevrelerde çokça konuşulan bir kısaltma haline gelmiştir. Kısa adıyla “EYT” uzun adıyla “Emeklilikte Yaşa Takılanlar” yaşlılık aylığı bağlanması için gün sayısı ve sigortalılık süresini tamamlayıp yaş şartını bekleyenlerin ortak sorunu ve beklentisi haline gelmiştir. Bu yazıda yaşlılık aylığına hak kazanma koşulları 1950 yılından günümüze kadar yapılan değişiklikler anlatılacaktır.

Anahtar Sözcükler: Emeklilikte yaşa takılanlar, yaşlılık aylığına hak kazanma koşulları, 4447, 5510

1- 8/9/1999 TARİHİNDEN ÖNCE 506 SAYILI KANUNA GÖRE YAŞLILIK AYLIĞINA HAK KAZANMA KOŞULLARI

Ülkemizde hizmet akdine tabi sigortalılar yönünden uzun vade sigorta kolları uygulanmasına ilk defa 1/4/1950 yılında 5417 sayılı İhtiyarlık Sigortası Kanunu ile başlandı. Bu Kanunun 5 inci maddesiyle ihtiyarlık aylığı bugünkü adıyla yaşlılık aylığı bağlanması için kadın erkek ayrımı olmadan 60 yaş, 25 yıllık sigortalılık süresi, işe girdiği tarih ile aylık talebinde bulunduğu tarih arasında (sigortalılık süresi) her yıl için ortalama en az 200 gün ödemesi ile aylık talep tarihinden önceki 3 yıl içinde en az 200 gün prim ödeme şartları aranmıştır.

1/3/1954 tarihinde yürürlüğe giren 6391 sayılı Kanunla yaşlılık aylığına hak kazanmaya ilişkin şartlar değiştirilmiş bu defa 60 yaş, en az 25 yıldan beri sigortalı olmak ve en az 5.000 gün ihtiyarlık sigortası primi ödemiş olmak **şartı aranmıştır.**

* Sosyal Güvenlik Kurumu Emeklilik Hizmetleri Genel Müdürlüğü Mevzuat Şube Müdürü

1/6/1957 tarihinde yürürlüğe giren 6900 sayılı Maluliyet, İhtiyarlık ve Ölüm Sigortaları Kanununun 11 inci maddesiyle de yaşlılık aylığı bağlanmasına ilişkin genel şartlar aynı şekliyle devam ettirilmiştir. Bunun dışında **15-35 yıl sigortalılık süresi bulunanlar için her yıl ortalama 150 gün prim ödenmesi** şartı da yaşlılık aylığına hak kazanma koşullarına dahil edilmiştir.

1/4/1950-1/3/1965 tarihleri arasında yaşlılık aylığı bağlanması için aranan şartlarda kadın erkek ayırımına gidilmemiş kadın ve erkek için emeklilik yaşı 60 yaş kabul edilmiştir.

1/3/1965 tarihinde yürürlüğe giren 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun 60 **ıncı** maddesi ile yaşlılık aylığından yararlanabilmek için kadın için 55 yaş, erkek için **60 yaş, en az 25 yıllık sigortalılık süresi ve en az 5000 gün prim ödenmiş olması**, sigortalılık süresi ya da gün sayısı şartını yerine getiremeyenlere 15-34 yıl sigortalılık süresi bulunması ve her yıl için ortalama olarak en az 150 gün malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi ödemiş olması halinde yaşlılık aylığı bağlanabileceği yönünde hükümler konulmuştur.

Yaşlılık aylığına hak kazanma koşullarına ilişkin bu kriterler hizmet akdine tabi çalışan sigortalılar yönünden yaş, sigortalılık süresi ve prim ödeme gün sayısı kavramlarını da beraberinde getirmiştir.

Yaş, sigortalıların malullük, yaşlılık ve ölüm sigortalarına tabi çalışmaya başladığı yaş olup bu tarihten sonra yapılan yaş düzeltmeleri yaşlılık aylığı bağlanmasında dikkate alınmaz.

Sigortalılık süresi, sigortalının malullük, yaşlılık ve ölüm sigortalarına tabi ilk defa prim bildirilen tarih ile yaşlılık aylığı bağlanan sigortalılar yönünden emekli aylığı **bağlanması için talepte bulunduğu tarih arasında geçen süre** olup diğer sosyal güvenlik kanunlarına tabi çalışılan süreler (1479, 2925, 2926, 5434), 506 sayılı Kanunun geçici 20 inci maddesine tabi sandıklara tabi hizmetler, sosyal güvenlik sözleşmelerinde belirtilen süreler, borçlanmalar, 18 yaşın altında geçen süreler sigortalılık süresinin belirlenmesinde önemli kriterlerdir.

Prim ödeme gün sayısı da malullük, yaşlılık ve ölüm sigortalılarına tabi bildirilen gün sayıları, diğer sosyal güvenlik kanunları ile 506 sayılı Kanunun geçici 20 nci maddesine tabi sandıklara tabi hizmetler, sosyal güvenlik sözleşmelerinde belirtilen süreler, isteğe bağlı sigorta ve topluluk sigortası yoluyla ödenen primler ile borçlanma yoluyla satın alınan sürelerin toplamı olarak değerlendirilmiştir.

1/3/1969 tarihinde yürürlüğe giren 1186 sayılı Kanun ile 506 sayılı Kanunun

yaşlılık aylığı bağlanmasına ilişkin kurallarında önemli değişiklikler yapıldı. Bunlardan en önemlisi yaşlılık aylığı bağlanması için aranan yaş koşulunun kadın sigortalı için 50 yaşa, erkek içinde 55 yaşa düşürülmesi oldu bu şartları yerine getirip en az 5000 günü olanlara yaşlılık aylığı bağlanması sağlandı. Bunun dışında 50/55 yaş, 25 yıldan fazla sigortalılık süresi ve en az 5000 gün prim ödemiş olunması ya da 50/55 yaşını dolduran en az 15 yıl sigortalılık süresi olan ve her yıl ortalama 120 günü olanlarda yaşlılık aylığı bağlanmasına hak kazanabilir hala getirilmiştir.

1186 sayılı ile Kanun ile yaş şartının kadın ve erkek sigortalılarda 5'er yaş indirilmesi, sigortalılık süresi ve prim ödeme gün sayısı kriterlerinin birlikte aranmaması, ayrıca **yaşlılık aylığına hak kazanma koşulunda 18 yaşından önce işe girmiş olan sigortalıların** 18 yaşından önceki sürelerin sigortalılık süresi hesabında dikkate alınması örneğin 16 yaşında işe başlayan kadın sigortalın 20 yıl sonra yani 36 yaşında, erkek sigortalının 41 yaşında emekli olması gibi sonuca neden oldu.

2422 sayılı Kanunla 1/4/1981 tarihinden itibaren 506 sayılı Kanunun 60 **ıncı** maddesinde yapılan diğer bir düzenleme ile ortalama **gün sayısı** hesabına yönelik yaşlılık aylığına hak kazanma koşulu kaldırılmış, 50/55 yaş, 15 yıllık sigortalılık süresi ve 3600 gün şartlarını yerine getiren sigortalılara yaşlılık aylığı bağlanmasına yönelik koşul getirilmiştir. 1/4/1981 tarihinden itibaren getirilen diğer bir düzenlemede 18 yaşından önce işe giren sigortalılar için yaşlılık aylığına hak kazanma koşullarının belirlenmesinde sigortalılık süresi başlangıç tarihinin 18 yaşın doldurulduğu tarih olarak dikkate alınmasıdır. Bu düzenlemeyle de 18 yaşından önce çalışmaya başlayanlar için sigortalılık süresi 18 yaşın doldurulduğu tarih olarak ele alındığından kadın sigortalılara 38 yaşından, erkek sigortalıların 43 yaşından önce yaşlılık aylığı bağlanmayacağı yönünde düzenleme hayata geçmiştir.

506 sayılı Kanunun yürürlüğe girişinin 20 **nci yılı olan 1985 yılı ve sonrasında** yaşlılık aylığı bağlanmasına ilişkin koşulları yerine getirenlere aylık bağlanmaya başlanmıştır.

Avrupa ülkelerinde emeklilik yaşının kadınlarda 60, erkeklerde 65 olması, 5434 ve 1479 sayılı kanunlardaki yaş şartının 506 sayılı Kanuna göre daha yüksek olması ve nihayetinde emeklilik yaşının düşük olmasının sigorta programlarının finansmanında oynadığı rol göz önüne alındığında olması gerekenden daha küçük bir emeklilik yaşının, prim maliyetlerinin yükselmesine yol açacağı, ülke ekonomisini de olumsuz etkileyeceği

gerekçesiyle 10/1/1986 tarihinde 3246 sayılı Kanunla 506 sayılı Kanuna eklenen ek 28 inci madde ile 1/1/1990 tarihinden itibaren işe giren sigortalılar için emeklilik yaşı kadınlarda 55, erkeklerde 60 yaşa çıkarılmış, gün sayısı 5000 gün olarak devam ettirilmiş, 15 yıllık sigortalılık süresi ve 3600 günü bulunanlar içinde 55/60 yaş şartı getirilmiştir. Geçici 64 üncü ve geçici 65 inci maddelerle Kanunun yürürlüğe girdiği 10/1/1986 tarihindeki sigortalılık süresi esas alınarak yaş şartına kademe getirilmiştir. 3246 sayılı Kanunla hizmet akdine tabi sigortalılar açısından yaş şartı ile 55/60 yaş aralığına yeniden çıkarılmış, kadın ve erkek sigortalılar açısından önceki hükümlere göre 5'er yaş yükseltilmiştir. Geçici maddelerle yaş için getirilen düzenlemelerde 38/43 yaş aralığı, sigortalılık süresine göre 41/46, 43/48 ve 45/50 yaşa çıkarılmıştır.

Öte yandan, 6/5/1986 tarihinde yürürlüğe giren 3279 sayılı Kanunla 506 sayılı Kanunun 63 üncü maddesinde yapılan düzenleme ile erken yaşta emekli olup yaşlılık aylığı bağlanan sigortalıların tekrar çalışma hayatına başlamaları halinde yaşlılık aylığı kesilmeden sosyal güvenlik destek primine tabi çalışmalarına yönelik düzenleme yürürlüğe konulmuştur.

Bu defa, 27/2/1992 tarihinde yürürlüğe giren 3774 sayılı Kanunla 1/1/1990 tarihinden sonra işe başlayan sigortalılar için 3246 sayılı Kanunla yaşlılık aylığına hak kazanmaya ilişkin ek maddeler ile yükseltilecek yaş ile geçici maddelerle yaşa ilişkin kademeli geçiş süreci uygulama imkanı kalmadan yürürlükten kaldırılmıştır.

Görüleceği üzere yasal düzenlemelerle kadın için 55, erkek için 60 yaşa yükseltilecek yaş şartı daha sonra yapılan yasal düzenlemelerle kaldırılmış, ülkemizde yaşlılık aylığı için aranan yaş şartı Avrupa Birliği ve diğer ülkelerdeki emeklilik yaş şartının altında kalmaya devam etmiştir.

2- AVRUPA BİRLİĞİ ÜLKELERİNDE EMEKLİLİK YAŞI

Ülkemizde 1999 yılına gelindiğinde yaşlılık aylığına hak kazanma koşulları kadın için 50 yaş erkek için 55 yaş aralığında iken Avrupa Birliği ülkelerinde aşağıdaki tablodaki gibidir.

Avrupa Birliği Ülkelerinde Yaşlılık Aylığı Bağlanmasında Yaş Şartı Koşulu*

Ülke	Kadın	Erkek	Diğer hükümler
Almanya	65	65	2029 yılına kadar 67 yaşa çıkacak
Avusturya	60	65	Kadınlarda 2033 yılına kadar 65 yaşa çıkacak
Belçika	65	65	2025 yılında 66 yaş, 2030 yılında 67 yaş
Birleşik Krallık	60	65	2018 yılına kadar 65 yaş, 2020 yılına kadar 66 yaş, 2028 yılına kadar 67
Bulgaristan	61	64	Erkeklerde 2029'a kadar 65 yaş, 2029'a kadar 63 yaş, 2037 yılı 65 yaş
Çekya	62*	63*	*32 yıl sigortalılık süresi varsa
	67**	68**	** 20 yılı sigortalılık süresi varsa
Danimarka	65	65	
Estonya	63,5	63,5	2026 yılına kadar 65 yaş
Finlandiya	65	65	
Fransa	63	63	1/7/1951 tarihinden önce doğanlar için kadın 60, erkek 65 yaş
Güney Kıbrıs	65	65	
Hırvatistan	61	65	2030 yılına kadar 65 yaş, 2038 yılına kadar 67 yaş
Hollanda	65	65	2022 yılına kadar 67 yaş
İrlanda	66	66	2021 yılına kadar 67 yaş, 2028 yılına kadar 68 yaş
İspanya	65,5	65,5	2027 yılına kadar 67 yaş
İsveç			1938 yılında ve daha sonra doğmuş en az 40 yıl ikamet etmiş olmak
İtalya	67	67	
Letonya	63	63	2025 yılında 65 yaş
Litvanya	60	62	
Lüksemburg	65	65	
Macaristan	63,5	63,5	2022 yılında 65 yaş
Malta	60	61	1/1/1962 tarihinden sonra doğanlar 65 yaş, 1956-58 doğumular 63, 1959-61 arasında doğanlar 64 yaş
Polonya	60	65	
Portekiz	66	66	
Romanya	60	65	Kadınlarda 2030 yılına kadar 63 yaş
Slovakya	62	62	
Slovenya	65	65	
Yunanistan	62	62	

*Avrupa Birliğinde Sosyal Güvenlik kitabı

3- 8/9/1999 TARİHİNDEN SONRA 506 SAYILI KANUNA GÖRE AYLIĞA HAK KAZANMA KOŞULLARI

Özellikle 90'lı yıllarda erken emeklilik uygulamalarının popülist uygulamalarda kullanılması nedeniyle bütçe üzerinde ağır yük oluşturması kadına 38, erkeğe 43 yaşında yaşlılık aylığı bağlanabilmesi, 20 yıl çalışan kadına ortalama 35 yıl, 25 yıl çalışan erkeğe ortalama 30 yıl boyunca yaşlılık aylığı ödenmesi aktif/pasif dengesini bozmuştur. 1997 yılında aktif sigortalı sayısı 5,3 oranında artarken, pasif sigortalı sayısı 7,4 oranında artmıştır. 1996 yılında ortalama 2,33 aktif sigortalıya 1 pasif sigortalı düşerken 1997 yılında bu sayı 2,28'e gerilemiştir. 1997 yılında bu oran 2,3 olmuş, 1999 yılına gelindiğinde yaklaşık 32 milyonluk kitleye sosyal güvenlik yardımları yapılmasını sağlayan Sosyal Sigortalar Kurumu'nun aktif pasif dengesi 1,8 düzeyine gerilemiştir.

Pasif sigortalı sayısındaki hızlı artışa karşılık aktif sigortalı sayısının yeterince artmaması, bağımlı sayısının fazla olması, emeklilik yaş sınırının kaldırılmış olması ve yaşlılık riskiyle karşılaşılardan sigortalılara emekli aylığının bağlanması, prim karşılığı olmayan ödemelerin yapılması, prime esas kazancın tavanının düşük tutulması ve prim tahsilatının yetersiz olmasından dolayı aktüeryal dengeler bozulmuş, bozulan finansman dengesinin sağlıklı bir yapıya kavuşturulması için önlem alınması ihtiyacı doğmuştur.

8/9/1999 tarihinde yürürlüğe giren 4447 sayılı Kanunla 506 sayılı Kanunun yaşlılık aylığına hak kazanılmasında yaş şartı aranmadan emekli olma imkanı kaldırılarak 8/9/1999 tarihinden sonra ilk defa işe giren sigortalılar yönünden emeklilik yaşı kadınlar için 58 erkekler için 60 yaşa çıkarılmış, prim ödeme gün sayısı 7000 güne yükseltilmiştir. Diğer bir şartta 4500 gün, 25 yıllık sigortalılık süresi, kadın ise 58, erkek ise 60 yaş olarak belirlenmiştir.

4447 sayılı Kanunla 506 sayılı Kanuna eklenen geçici 81 inci madde ile 8/9/1999 tarihindeki sigortalılık süresi esas alınarak sigortalıların yaşlılık aylığına hak kazanma koşulları belirlenmiştir.

Geçici 81 inci maddenin (A) bendi ile 8/9/1999 tarihinde sigortalılık süresi 18 yıldan fazla olan kadın sigortalılarla 23 yıldan fazla olan erkek sigortalılar için yaşlılık aylığına hak kazanmada eski hükümlerin uygulanacağı öngörülmüştür. Bu hükümler yukarıda da belirtildiği üzere 50/55 yaş ve 5000 gün, 20/25 yıl sigortalılık süresi ve 5000 gün, 15 yıl sigortalılık süresi, 50/55 yaş ve 3600 gündür.

Geçici 81 inci maddenin (B) bendi ile kadın ve erkek sigortalının 8/9/1999 tarihindeki sigortalılık süresi esas alınarak yaş ve gün sayısı yönünden kademeli geçiş süreci öngörülmüştür.

4447 sayılı Kanunla 506 sayılı Kanuna Eklenen Geçici 81 inci Maddenin (B) Bendindeki Kademeli Geçiş Süreci

08/09/1999 Tarihindeki Sigortalılık Süresi		Tahsis Talep Tarihindeki En Az				
		Sigortalılık Süresi		Yaşı		Gün Sayısı
Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	
17 (Dahil) – 18	22 (Dahil) – 23	20	25	41	45	5000
16 (Dahil) – 17	21 (Dahil) – 22	20	25	43	46	5000
15 (Dahil) – 16	20 (Dahil) – 21	20	25	45	48	5000
14 (Dahil) – 15	19 (Dahil) – 20	20	25	47	50	5150
13 (Dahil) – 14	18 (Dahil) – 19	20	25	48	51	5300
12 (Dahil) – 13	17 (Dahil) – 18	20	25	49	52	5450
11 (Dahil) – 12	16 (Dahil) – 17	20	25	50	53	5600
10 (Dahil) – 11	15 (Dahil) – 16	20	25	51	54	5750
10 yıldan az	15 yıldan az	20	25	52	56	6000

Geçici 81 inci maddenin (C/a) bendi ile kadın 50, erkek 55 yaşını dolduran ve 15 yıllık sigortalılık süresi ile 3600 gün şartını 8/9/1999 tarihinde yerine getirenlere diledikleri zaman, (C/b) bendi ile 8/9/1999 tarihinde yerine getirmemiş olanlar için kadın 52, erkek 56 yaşını doldurmuş olması 15 yıldan beri sigortalı bulunması ve en az 3600 gün şartını getirmiş olması halinde yaşlılık aylığından yararlanabileceği hüküm altına alınmıştır.

4447 sayılı Kanunla gerek 506 sayılı Kanun gerekse diğer sosyal güvenlik kanunlarının yaşlılık aylığına hak kazanma, aylık bağlama ve diğer önemli maddelerinde kapsamlı olarak yapılan değişikliklerin yürürlüğü 2/3/2001 tarihli ve 24334 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Anayasa Mahkemesinin 1999/42 esas sayılı kararı ile durdurulmuştur. Yürürlüğün durdurulmasına ilişkin maddeler içinde yaşlılık aylığına hak kazanma koşullarına ilişkin 60 ncı madde ve geçici 81 inci maddede bulunmaktadır.

Anayasa Mahkemesi gerekçeli kararını 23/11/2001 tarihli ve 24592 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 2001/41 karar sayılı kararı ile açıklamış, bu kararda 8/9/1999 tarihinde işe giren sigortalılar yönünden 60 ncı maddenin (A) bendine yapılan 7000 gün ve 58 /60 yaş, 4500 gün, 25 yıl sigortalılık ve

58/60 yaş şartı Anayasa'ya aykırı bulunmamış, iptal istemi reddedilmiştir.

Geçici 81 inci maddenin (B) bendi ile (C/b) bentlerini 58/60 yaşa geçişteki kademelerin hakkaniyetli olarak düzenlenmemesini Anayasa'nın 2 nci ve 10 uncu maddelerine aykırı bularak iptal etmiştir.

İptal edilen bu hükümler esas alınarak yaşlılık aylığına hak kazanma koşullarında hizmet süreleri esas alınarak oransal eşitlik sağlandığı, kadın ve erkek çalışanların yaşa ilişkin kademeleri arasındaki farklılıkların giderildiği 4759 sayılı Kanunla yeniden düzenlenmiş yapılmıştır. Bu hüküm esas alınarak geçici 81 inci maddenin (B) bendindeki kademeli geçiş sürecinde sigortalıların yaşlılık aylığına hak kazanmadaki sigortalılık süresinin belirlenmesi 23/5/2002 tarihi esas alınarak yapılmaktadır.

4759 sayılı Kanunla Yapılan Düzenleme Sonucunda 506 sayılı Kanunun Geçici 81 inci Maddesinin (B) Bendindeki Kademeli Geçiş Süreci

23/5/2002 tarihindeki sigortalılık süresi/sigortalılık süresinin başlangıcı		Tahsis Talep Tarihindeki En Az				Gün sayısı
		Sigortalılık süresi		Yaşı		
Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	
18 yıl-20 yıl 8 ay 15 gün	23 yıl-25 yıl 8 ay 15 gün	20	25	40	44	5000
17 yıl – 18 yıl	21 yıl 6 ay-23 yıl	20	25	41	45	5000
16 yıl – 17 yıl	20 yıl – 21 yıl 6 ay	20	25	42	46	5075
15 yıl – 16 yıl	18 yıl 6 ay-20 yıl	20	25	43	47	5150
14 yıl – 15 yıl	17 yıl-18 yıl 6 ay	20	25	44	48	5225
13 yıl – 14 yıl	15 yıl 6 ay-17 yıl	20	25	45	49	5300
12 yıl – 13 yıl	14 yıl-15 yıl 6 ay	20	25	46	50	5375
11 yıl – 12 yıl	12 yıl 6 ay-14 yıl	20	25	47	51	5450
10 yıl – 11 yıl	11 yıl-12 yıl 6 ay	20	25	48	52	5525
9 yıl – 10 yıl	9 yıl 6 ay-11 yıl	20	25	49	53	5600
8 yıl – 9 yıl	8 yıl-9 yıl 6 ay	20	25	50	54	5675
7 yıl – 8 yıl	6 yıl 6 ay-8 yıl	20	25	51	55	5750
6 yıl – 7 yıl	5 yıl-6 yıl 6 ay	20	25	52	56	5825
5 yıl – 6 yıl	3 yıl 6 ay-5 yıl	20	25	53	57	5900
4 yıl – 5 yıl	2 yıl 8 ay 15 gün-3 yıl 6 ay	20	25	54	58	5975
3 yıl – 4 yıl		20		55		5975
2 yıl 8 ay 15 gün-3 yıl		20		56		5975

4759 sayılı Kanunla Yapılan Düzenleme Sonucunda 506 sayılı Kanunun Geçici 81 inci Maddesinin (C) Bendindeki Kademeli Geçiş Süreci

55 yaş, 3600 gün ve 15 yıl Şartlarının Yerine Geldiği Tarih	Sigortalılık süresi	Gün sayısı	Kadın	Erkek
23/5/2002 tarihinden önce	15	3600	50	55
24/5/2002-23/5/2005	15	3600	52	56
24/5/2005-23/5/2008	15	3600	54	57
24/5/2008-23/5/2011	15	3600	56	58
24/5/2011-23/5/2014	15	3600	58	59
24/5/2014 tarihinden sonra	15	3600		60

4759 sayılı Kanunla 506 sayılı Kanunun geçici 81 inci maddesinin (B) bendinde yapılan kademeli geçişe yönelik düzenlemenin iptali yoluna gidilmişse de Anayasa Mahkemesi 20/2/2007 tarihli ve 26440 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 2004/88 sayılı Kararı ile herkesin sosyal güvenlik hakkına sahip olduğunu öngören Anayasa’nın 60 ıncı maddesinin gerekçesinde, sosyal güvenlik hakkının, çalışanların yarımı ve güvencesi olduğu, 2 nci maddesinde belirtilen sosyal hukuk devletinin, sosyal adaletin, sosyal refahın ve sosyal güvenliğin gerçekleşmesini sağlayan devlet olduğu, yaşlılığın gerçekleşmesi yönünden diğer sosyal risklerden ayrı özelliğe sahip olduğu, emeklilik yaşının sigortalının yarımını güvenlik içinde planlaması yönünden özel bir önemi olduğu, bu nedenle, sosyal güvenlik sisteminde yapılan değişikliklerin, hukuk devletinde olması gereken hukuk güvenliğini zedelemeyecek biçimde adil, makul ve ölçülü olması zorunlu olması gerektiğinde yönünde görüş bildirerek maddeyi Anayasa’ya aykırı bulmamıştır.

4759 sayılı Kanunla getirilen kademeli geçiş sürecinde 8/9/1999 tarihinden önce işe giren sigortalılar yönünden gün sayısı yaklaşık 16,5 yılda tamamlanmakta olup 18 yaşında işe giren sigortalılar bu sürede 20/25 yıl şartı da yerine getirdiklerinden yıllarca yaş şartının dolmasını bir başka anlatımla “Emeklilikte Yaş Bekleyen”ler sigortalı grubu oluşmuştur.

4- 30/9/2008 TARİHİNDEN SONRA 5510 SAYILI KANUNA GÖRE AYLIĞA HAK KAZANMA KOŞULLARI

1999 yılında 4447 sayılı Kanunla 506 sayılı Kanunda hizmet akdine tabi sigortalıların yaşlılık aylığına hak kazanmalarına yönelik düzenlemeler yapılmış olmakla birlikte, bu değişikliğin ağırlıklı olarak 506 sayılı Kanunda yapılması mevcut sosyal güvenlik kurumlarının finansman, örgütlenme ve

altyapıyla ilgi sorunlarının çözülmesine yetmemiştir. Türk sosyal güvenlik sisteminin finansman sorununun bir bölümü gelirleri azaltıcı, diğer bir kısmı ise giderleri artırıcı gelişme ve uygulamalardan kaynaklanmaktadır.

Gelir azaltıcı faktörlerin başlıcaları erken emeklilik uygulaması, prime esas kazancın düşük gösterilmesi, kayıt dışı istihdamın yüksekliği, prim tahsilat oranının düşüklüğü, af ve ödeme kolaylığı gibi uygulamalarla prim ödeme eğiliminin azalması, prime esas kazanç sınırlarının düşüklüğü ve fon gelirlerinin yetersizliğidir. Gider artırıcı faktörler de erken yaşta emeklilik uygulamaları, primi alınmadan yapılan sigorta ödemeleri, borçlanma kanunları, uzayan ortalama ömür nedeniyle artan aylık ödemeleri ve sağlık yardımlarının yanı sıra prim gelirleri ile ödenen aylıklar arasındaki ilişkinin zayıflığıdır.

Finansman dengesini bozan en önemli sorunlardan biri erken emekliliktir. 2005 yılına gelindiğinde SSK'da emeklilerin % 62'sinin yaşının asgari emeklilik yaşı olan 58/60 yaşın altında olması, finansman sorunun boyutunu açıkça ortaya koymaktadır. Genç emekli sayısının yüksek olması, daha kısa çalışma süresi, daha uzun emeklilik süresi anlamına gelmektedir. 2006 yılında yapılan araştırmalarda SSK'da 19,4 yıl çalışarak emekli olabilen bir kadın 35 yıl, erkek ise 28 yıl boyunca emekli aylığı alabilmektedir.

Sosyal güvenlik sistemlerinin mali açıdan uzun dönemde sürdürülebilir olup olmadığını belirleyen en önemli değişkenlerden biri, nüfusun yaş gruplarına göre dağılımı olup 65 yaş ve üstü nüfusun toplam nüfus içindeki payının artması, sosyal güvenlik sisteminin bir yandan gelirlerinin azalması bir yandan da giderlerinin artması sonucunu doğurmuştur.

Bir ülkenin nüfus piramidinin yapısının değişim hızı, aynı zamanda sosyal güvenlik sisteminin geleceğini ve alınması gereken tedbirlerin zaman çizelgesini gösterdiğinden ülkemiz nüfusunun 35 yıl gibi oldukça kısa bir sürede hızla yaşlanacağını ortaya koyulduğundan sosyal güvenlik sisteminde acil ve kapsamlı bir reform zorunluluğu oluşmuştur.

1999 yılında yapılan düzenlemelere rağmen SSK ve Bağ-Kur'un açıklarının artış hızı, 2000 yılındaki geçici azalma dışında, 2005 yılına gelindiğinde tekrar artış eğilimine girmiştir. Emekli Sandığı'nın açıkları ise SSK ve Bağ-Kur'a benzer düzenlemelerin 1999 yılında yapılmamış olması nedeniyle, 1994 yılından beri daha da hızlı artmıştır. Diğer iki sosyal güvenlik kurumuna göre nüfusun daha küçük bir bölümüne hizmet vermesine karşılık Emekli Sandığı'nın 2004 yılındaki finansman açığı daha yüksek olmuş, kısaca

1999 yılında 4447 sayılı Kanunla yapılan düzenlemeler, sistemin sorunlarını orta ve uzun dönemde çözmekte yetersiz kalmıştır.

Türkiye'deki mevcut sistemin sorunları ile nüfus yapısındaki beklenen değişim göz önüne alınarak, sosyal güvenlik sisteminde kapsamlı bir reform programı hazırlanması ihtiyacı oluşmuş, bu reformun temel amacı orta ve uzun dönemde adil, kolay erişilebilir, yoksulluğa karşı daha etkin koruma sağlayan, mali açıdan sürdürülebilir bir sosyal güvenlik sistemine ulaşabilmek olarak belirlenmiştir. Tek bir emeklilik sistemi, tek bir sağlık sistemi tek bir sosyal yardım sistemi ve bu yapıyı yürütmek üzere tek bir kurumsal yapıyı içeren dört temel unsurdan oluşan kapsamlı bir sosyal güvenlik reformu planlanmıştır.

19/4/2006 tarihinde tek bir emeklilik sistemi, tek bir sağlık sistemini içeren ve 1/1/2007 tarihinde yürürlüğe girmesi öngörülen 5489 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu TBMM Genel Kurulunda kabul edilmiş ise de Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet SEZER içinde yaşlılık aylığına hak kazanma koşullarını değiştiren 15 maddenin bulunduğu Kanunu yeniden görüşülmek üzere TBMM'ye iade etmiştir.

Cumhurbaşkanınca; 5489 sayılı Kanunla yaşlılık aylığına hak kazanmak için 1/1/2007 tarihinden sonra çalışmaya başlayanlara, kadın 58, erkek 60 yaşını doldurmuş olmaları ve en az 9000 gün prim ödenmesi, yaş sınırının, 1/1/2036 tarihinden başlayarak kadınlar için 1/1/2048 tarihine, erkekler için 1/1/2044 tarihine kadar artırılıp, 65 yaşa yükseltilmesi öngörülmüştür. Ortalama yaşama süresinin 66 yıl olduğu, tüm sigortalılar yönünden emekli aylığı bağlama yaş sınırının zaman içinde de olsa 65 yaşa yükseltilmesi; sürekli çalışma olanağı işverenin inisiyatifinde olan sigortalılar yönünden prim ödeme gün sayısının 9000 güne çıkarılmasının gelecek kuşakların emeklilik hakkına kavuşmasını olanaksız olacağı, adil, makul ve ölçülü olmadığı, işçiler için prim ödeme gün sayısının 7000 günden 9000 güne çıkarılmasının, Türkiye gerçekleriyle bağdaşmadığı gibi, esnek çalışmanın, sendikasılaştırmanın, kayıtdışı çalıştırmanın ve yoğun işsizliğin yaşandığı ülkemizde 9000 prim ödeme günü gerçekçi görünmemesi, ayrıca 1/1/2007 tarihinden sonra ilk kez sigortalı olanlar için öngörülen kadın için 58 yaş, erkek için 60 yaş sınırının, sırasıyla 30 ve 32 yaşlarında göreve başlayanlar yönünden geçerli olacağı, yaş küçüldükçe, 2036 yılından sonra artırılan yaş sınırı nedeniyle bekleme süresi artacağı, örneğin, 1/1/2007 tarihinde sigorta kapsamına giren bir kadın sigortalı 30 yaşında ise 58 yaşına ulaştığı 2035 yılında; 18 yaşında ise 65 yaşına ulaştığı 2054 yılında yaşlılık aylığına hak kazanabileceğinden emekli

aylığı bağlanabilmesi için 65 yaşa kadar uzanan yaşları beklemek zorunda kalınacağı hususları ortaya konulmuştur.

Cumhurbaşkanının red gerekçeleri ile yeniden görüşülen Kanun 31/5/2006 tarihinde aynen kabul edilmiş bu defa 5510 sayılı Kanun numarasını almış 16/6/2006 tarihli ve 26200 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmış yürürlük tarihi de 1/1/2007 olarak belirlenmiştir. Ancak, Anayasa Mahkemesi’nin 26/12/2006 tarihli ve 26388 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan, 2006/111 Esas, 2006/112 sayılı kararı ile iptal edilmesi nedeniyle Kanunun tamamının yürürlük tarihi 5565 sayılı 2007 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanununun 30 uncu maddesi ile 1/7/2007 tarihine, 5724 sayılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanununun 28 inci maddesinin (16) ncı fıkrasıyla 1/6/2008 tarihine ertelenmiştir. Nihayet, 5754 sayılı Kanunla pek çok maddesinin yürürlük tarihi 2008 yılı Ekim ayı başı olmak üzere yürürlüğe girmiştir.

Anayasa Mahkemesinin iptal kararları da esas alınarak yeni yapılan düzenlemede ilk defa 1/5/2008 tarihi itibarıyla sigortalı olanlardan; (4/a) sigortalılarına, kadın ise 58, erkek ise 60 yaşını doldurmuş olması ve en az 7200 gün, (4/b) ve (4/c) sigortalılarına, kadın ise 58, erkek ise 60 yaşını doldurmuş olması ve en az 9000 gün prim bildirilmiş olması şartıyla yaşlılık aylığı bağlanacaktır.

Kadın sigortalılar için 58 yaş, erkek sigortalılar için 60 yaş olarak öngörülen yaş hadleri, (4/a) sigortalıları için 7200, (4/b) ve (4/c) sigortalıları için 9000 prim gün sayısı koşullarının kademeli süreçte, 1/1/2036 tarihinden sonra yerine getirilmesi halinde, gün koşulunun yerine getirildiği tarih aralığındaki yaş hadleri esas alınarak aylığa hak kazanma koşulları belirlenmektedir.

Ayrıca, geçici 6 ncı madde ile (4/a) kapsamındaki sigortalılar için yaş hadlerine 65 yaşı geçmemek üzere, üç yıl eklenmek ve en az 5400 gün olmak şartıyla kademeli geçiş süreci öngörülmüştür. Bu hükümle de Kanunda belirtilen tarih aralıklarında sigortalılığı başlayanların, hangi yaş şartına tabi olacağı, sigortalılık başlangıç tarihine göre tabi olunan gün sayısı şartının doldurulacağı tarihte geçerli olan yaş hadlerine 65 yaşı geçmemek üzere üç yıl eklenmek suretiyle tespit edilmektedir.

5510 sayılı Kanunun 25 inci Maddesinin İki ve Üçüncü Fıkralarına Göre Yaşlılık Aylığına Hak Kazanma Koşulları

İlgili kanun		4 (a) sigortalıları için 7200, 4 (b) sigortalıları için 9000 prim gün sayısı koşulunun oluştuğu tarih	Tahsis talep tarihindeki en az				
No	Madde No		Yaş		Gün Sayısı		
			Kadın	Erkek	(4/a) Sigortalıları	(4/b) Sigortalıları	
5510	28/İki a	01/05/2008 - 31/12/2035	58	60	7200	9000	
	28/ Üç	01/05/2008 - 31/12/2035	61	63	5400	5400	
	28/İki b ve üç	01/01/2036 - 31/12/2037	59	61	7200	9000	
			62	64	5400	5400	
		01/01/2038 - 31/12/2039	60	62	7200	9000	
			63	65	5400	5400	
		01/01/2040 - 31/12/2041	61	63	7200	9000	
			64	65	5400	5400	
	01/01/2042 - 31/12/2043	62	64	7200	9000		
				65	65	5400	5400
			01.01.2044 – 31/12/2045	63	65	7200	9000
				65	65	5400	5400
01/01/2046 - 31/12/2047			64	65	7200	9000	
			65	65	5400	5400	
01/01/2048			65	65	7200	9000	
			65	65	5400	5400	

5510 sayılı Kanunun Geçici 6 ncı Maddesinin Yedinci Fıkrasının (b) Bendine Göre 4/a Sigortalılarının Yaşlılık Aylığına Hak Kazanma Koşulları

İlgili kanun		Sigortalılık süresinin başlangıcı	Tahsis talep tarihinde en az		
No	Madde No		Yaş		Gün Sayısı
			Kadın	Erkek	
5510	Geçici 6/Yedi-b	01/05/2008- 31/12/2008	61	63	4600
		01/01/2009 - 31/12/2009	61	63	4700
		01/01/2010 - 31/12/2010	61	63	4800
		01/01/2011 - 31/12/2011	61	63	4900
		01/01/2012 - 31/12/2012	61	63	5000
		01/01/2013 - 31/12/2013	61	63	5100
		01/01/2014 - 31/12/2014	61	63	5200
		01/01/2015 - 31/12/2015	61	63	5300
		01/01/2016 -	61	63	5400

5510 sayılı Kanunun 25 inci Maddesinin İki ve Üçüncü

5- SONUÇ

Ülkemiz sosyal güvenlik sisteminde 1/4/1950 yılından günümüze kadar geçen 69 yıllık sürede en çok değiştirilen maddelerinden biri de yaşlılık aylığına hak kazanma koşullarıdır. Yaşlılık aylığına hak kazanma koşullarına ilişkin ana koşullar ve bu yazımızda ele almadığımız özel koşullarla birlikte değerlendirildiğinde neredeyse 5 yılda bir yaşlılık aylığına hak kazanma koşullarında kapsamlı değişiklikler yapılmıştır.

Avrupa ve dünya ülkelerine bakıldığında emeklilik yaşının kademeli olarak artırılarak 65 yaşına çıkarıldığı görülmektedir. Dünya ülkelerinde yaşın kademeli olarak artırıldığı dönemlerde ülkemizde 20/25 yıl ve 5000 ya da 50/55 yaş 5000 gün koşulları ile emekli olunması sosyal güvenlik kurumlarının aktüeryal dengesini bozmuştur. 44447 sayılı Kanunla 58/60 yaşa çıkarılması ülkemiz nüfusunun yaşlanma hızı dikkate alındığında uzun vadede çözüm yaratmamış, 5510 sayılı Kanunla emeklilik yaşı kademeli olarak 65 yaşa çıkarılmıştır.

Hal böyle iken çalışma hayatına 90'lı yıllarda başlayan sigortalıların beklenen hakları 20/25 yıl ve 5000 ya da 50/55 yaş 5000 koşulları yönünde olduğundan 4447 sayılı Kanunun geçici 81 inci maddesinde belirtilen gün sayılarını doldursalar bile yaş koşulu için uzun yıllar beklemeleri sigortalıların şikayet ve sızlanmalarına yol açmış, beklenen hakkın verilmesi için "EYT" dernekleri kurulmuştur.

Sosyal güvenlik sisteminin finansmanı ve nüfusun demografik yapısı dikkate alındığında mevcut yaş şartları ile sistemin devam ettirilmesi makul olarak görülse de yaş koşulunda değişiklik yapılması Finlandiya modeli, yaş doluncaya kadar geçen sürede kısmi aylık alınması, yaş koşullarında esnetme yapılması sosyal güvenliğin en çok takip edilen konusu haline gelmiştir. Tüm vatandaşlar Cumhurbaşkanlığı Sosyal Güvenlik Kurulunun alacağı kararı beklenmektedir.

KAYNAKÇA

T.C. yasalar (29.07.1964). 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanu. Ankara : Resmi Gazete (11779 sayılı)

T.C. Yasalar (08.09.1999). 4447 sayılı Kanun. Ankara : Resmi gazete (23810 sayılı)

T.C. Yasalar (16.06.2006). 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık sigortası Kanunu. Ankara : Resmi Gazete (26200 sayılı)